

HALLITUKSEN MAAHANMUUTTOPOLIITTISET TOIMENPITEET

1. Yleistä

YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n mukaan sodat, konfliktit ja vainot ovat ajaneet useammat ihmiset jättämään kotinsa kuin koskaan ennen sinä aikana, jolloin tilastoja on ollut olemassa. Tällä hetkellä maailmassa on 230 miljoonaa pakolaista tai siirtolaista. Suurimmat yksittäiset syyt tähän ovat Syyrian kriisi ja Pohjois-Afrikan tilanne.

Euroopan lähialuilla on käynnissä suuri humanitaarinen kriisi, joka ajaa ihmiset liikkeelle hakemaan turvaa. Eurooppaan arvioidaan saapuvan tänä vuonna jopa miljoona pakolaista.

Eurooppaan suuntautuva muuttoliike on tällä hetkellä hallitsematonta. Ihmiset saapuvat Eurooppaan laittomia reittejä turvautuen ihmiskuljettajiin ja vaarantavat henkensä. Olemme nähneet ja kuulleet tästä järkyttäviä uutisia viimeisten viikkojen aikana.

Kesän kasvaneet määrät Suomessa heijastelevat tilannetta Euroopassa ja muualla maailmassa, vaikka ne ovatkin lähteneet nousuun monia muita maita myöhemmin. Turvapaikanhakijoita on kuluvan vuoden aikana 8.9. mennessä tullut 8400, kun koko viime vuoden hakijamäärä oli 3 651. Yksin elokuussa heitä tuli yhteensä 2 894, mikä on 715 % enemmän kuin edellisvuoden elokuussa.

Jos tämän vuoden kokonaishakijamäärää arvioidaan koko alkuvuoden hakijamäärän perusteella, vuoden loppuun mennessä on odotettavissa lähes 10 000 hakijaa. Jos sen sijaan otetaan huomioon kesästä lukien yhä kasvavat määrät, päädytään 25 000-30 000 hakijaan. Kasvava trendi näyttää jatkuvan myös ensi vuonna.

Muuttajien oikeuksille on olemassa kattava kansainvälisen oikeuden kehikko. Kaiken toiminnan lähtökohtana tulee olla muuttajien perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräinen turvaaminen ja kunnioittaminen. Kansainväliset sopimukset velvoittavat Suomea ja muita EU:n jäsenmaita vastaanottamaan turvapaikanhakijoita, jotka ovat kansainvälisen suojelun tarpeessa. Kaikilla EU:n jäsenmailla on velvoite kunnioittaa sekä perus- että ihmisoikeuksia ja pyrkiä turvaamaan niiden täysimääräinen toteutuminen maahanmuuttostatukseen katsomatta.

Hallitsematon muuttoliike on saatava hallintaan ja ihmiset on ohjattava laillisille ja turvallisille reiteille. Lisäksi tarvitaan laajoja toimenpiteitä lähtö- ja kauttakulkumaissa, EU-tasolla sekä kotimaassa. Tarvitaan sekä käytännön nopeita toimenpiteitä ihmishenkien pelastamiseksi ja muuttoliikkeen hallitsemiseksi että pitkävaikutteisia toimia, joilla tilanne saadaan kestäväällä tavalla hallintaan.

Laajamittainen maahanmuutto Suomeen on suuri haaste koko suomalaiselle yhteiskunnalle ja tarvitsemme laajaa yhteistyötä ja osallistumista, jotta selviämme haasteesta ja pystymme auttamaan apua tarvitsevia.

2. Toimenpiteet

2.1. Kansainvälinen taso

- Kehitysyhteistyön kautta voidaan vaikuttaa muun muassa hyvään hallintoon, demokraattisten olojen ja oikeusvaltion vahvistumiseen, konfliktien ehkäisyyn, rauhanrakentamiseen, elinkeinojen kehittämiseen, koulutusmahdollisuuksiin ja terveysoloihin. Kehitysyhteistyörahoja suunnataan mahdollisuuksien mukaan turvapaikanhakijoiden lähtö- ja kauttakulkumaihin sekä osallistutaan muihin toimenpiteisiin (esim. siviilikriisinhallinta) kriisialueilla.
- Suomen tulee solmia kielteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden osalta palautussopimukset Irakin ja Afganistanin kanssa muiden Pohjoismaiden tavoin. Lisäksi palautussopimus tulisi neuvotella myös Somalimaan kanssa, joka joillakin Pohjoismailla jo on. Suomessa tämä edellyttää ulkoasianministeriön ja sisäministeriön yhteistyötä ja myös näihin maihin suunnattujen tukitoimien kytkemistä neuvotteluihin.
- Suomi toimii aktiivisesti ilmastonmuutoksen torjumiseksi, jotta siitä seuraavaa pakolaisuutta voidaan ehkäistä.

2.2. EU-taso

2.2.1 EU:n sisäiset toimet

- Suomi kannattaa sitä, että Etelä-Eurooppaan (tai EU:n ulkopuolelle) perustetaan vastaanottokeskuksia, joissa turvapaikkahakemukset otetaan vastaan, käsitellään ja vasta sen jälkeen myönteisen luvan saaneet turvapaikanhakijat siirrettäisiin jäsenmaihiin. Suomi tukee EU:n yhteisten informaatiokeskusten perustamista keskeisiin lähtö- ja kauttakulkumaihin. Asiallinen informaatio hillitsee ihmiskuljetusta.
- Suomi pitää välttämättömänä tehokasta ja toimivaa palautuspolitiikkaa. Kaikki laittomasti maahan tulevat tulee rekisteröidä. Laittomista maahantulijoista tulee tunnistaa nopeasti kansainvälistä suojelua tarvitsevat ja muut on palautettava tilanteesta riippuen lähtö- tai kauttakulkumaihin.
- Suomi tukee komission toteuttamaa uutta niin sanottua hotspot-toimintamallia, jossa Frontex, Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto (EASO) ja Europol työskentelevät yhdessä tunnistukseen, rekisteröidäkseen ja ottaakseen sormenjäljet alueelle saapuvista maahantulijoista nopeasti. Toimintamallia viedään eteenpäin samanaikaisesti muiden toimien kanssa sellaisissa paikoissa, joissa maahanmuuttopaine on suurta ja joissa maahanmuuttovirrat liittyvät suurelta osin ihmiskuljettajien toimintaan.
- Ihmiskuljetukseen puututaan lisäämällä yhteistyötä jäsenmaiden ja kolmansien maiden välillä. Ilmiöön puuttuminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta järjestäytyneitä ja vakavaa kansainvälistä rikollisuutta pystytään torjumaan.
- Europol on mukana edistämässä rikostutkintaa ja keräämässä salakuljetukseen liittyviä tietoja. Suomi pitää toimintasuunnitelmaa tervetulleena.
- Komission viimeisimmät esitykset pitävät sisällään muun muassa turvallisten alkuperämaiden listan, johon kuuluvista maista tulevien turvapaikanhakijoiden hakemukset voidaan katsoa lähtökohtaisesti perusteettomiksi. Suomen lainsäädäntö sisältää jo mahdollisuudet nopeutettuun turvapaikkamenettelyyn, jota jo Balkanin maiden osalta käytetään. Suomi kannattaa turvallisten maiden listan laatimista.

2.2.2 EU:n ulkosuhdetoimet

- Keskustelussa EU:n toimista Välimeren ja Kaakkois-Euroopan kriisin ratkaisemiseksi on peräänkuulutettu tehostettuja ulkosuhdetoimia. Pitkäjänteisten tulosten aikaansaamiseksi on puututtava pakotetun muuttoliikkeen perimmäisiin syihin. Tämä edellyttää yhteistyön tiivistämistä lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa. Useat EU-ulkoministerit ovat peräänkuuluttaneet EU:lta paremmin fokusoituja yhteisiä toimia pakolais- ja turvapaikkapolitiikan ja EU:n sisäisen taakanjaon osalta sekä ulkoisesti järjestelmällisempää puuttumista muuttoliikkeen taustasyihin.
- EU:n kauppaa-, talous-, maatalous- ja kehityspolitiikassa tulee käyttää kaikki mahdolliset toimet, jotta pakolaiskriisin syihin voidaan puuttua.
- EU:n tulee ottaa painokkaasti esille lähtömaiden, kumppanimaiden ja järjestöjen kanssa niiden vastuu hallitun muuttoliikkeen varmistamiseksi.
- EU:n kriisinhallintatoiminnan suunnittelussa ja kohdentamisessa tulee ottaa huomioon yhä kasvavan maahanmuuton vaikutus myös Euroopan turvallisuuteen.
- Yhteistyötä keskeisten kumppanimaiden kanssa tulee tiivistää liittyen sekä maahanmuuton kauttakulkuun että vastuunkantoon pakolaisten vastaanottamisessa.
- Suomi kannattaa Trust Fundin perustamista EU-budjetin sisältä.

2.2.3 Suomen osallistuminen EU:n yhteisiin toimiin

- Dublin-järjestelmä on olennainen osa eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää. Sen pohjana on Schengen-alueen mahdollistama vapaa liikkuvuus. Järjestelmä pitää kokonaisuutena saada toimimaan.
- Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n pyrkimykseen hallita maahanmuuttovirtoja muun muassa rajavalvontaa vahvistamalla, turvapaikkamenettelyä tehostamalla ja tiiviillä yhteistyöllä lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa. Keinoja ovat Välimeren kriisinhallintaoperaatio, uudelleensijoittaminen ja sisäiset siirrot, Frontexin koordinoimat yhteisoperaatiot sekä kehitysyhteistyö.
- Suomi osallistuu turvapaikanhakijoiden sisäisiin siirtoihin. Suomi korostaa vapaaehtoisuutta sisäisten siirtojen pääperiaatteena sekä näiden toimien poikkeuksellisuutta ja painottaa sitä, että jäsenmailla on vastuu turvapaikkajärjestelmiensä kehittämistä ja toimintakyvystä. Suomi on niin ikään mukana uudelleensijoittamishankkeessa. Suomi pitää tärkeänä sitä, että uudelleensijoitettavien lukumäärä jakautuisi tasaisemmin jäsenmaiden kesken.
- Suomi osallistuu Frontexin koordinoimiin rajavalvontaoperaatioihin asiantuntijoilla ja kalustolla. Suomi osallistuu myös EU:n Pohjois-Afrikan alueelliseen kehitys- ja suojeleuhjelmaan (RDPP) yhteensä 2,75 miljoonalla eurolla vuosina 2015 – 2017. Suomen kokonaispanokseen voidaan laskea myös tuki muuttoliikkeen lähtö- ja kauttakulkumaille Pohjois-Afrikassa, Afrikan sarvessa ja Lähi-idässä. Suomi osallistuu omalla rahoitusosuudellaan EU:n komission hallinnoimaan kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen apuun. Suomi päätti elokuussa Suomen osallistumisesta EUNAVFORMED -operaation esikuntatehtäviin enintään kymmenellä sotilaalla enintään 12 kuukauden määräajaksi. Suunnittelua jatketaan mahdollisesta osallistumisesta alustarkastusosastolla operaation myöhemmässä vaiheessa. Lisäksi Suomi osallistuu Lähi-idän ja Afrikan muihin sotilaallisiin ja siviilikriisinhallintaoperaatioihin noin 400 sotilaalla. Lisäksi Suomella on siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita muuttoliike-kokonaisuudessa (Afrikka - Lähi-itä - Välimeri sekä Länsi-Balkan) 33 asiantuntijaa 7 operaatiossa.

- Suomi jatkaa aktiivista osallistumisestaan kansainväliseen kriisinhallintaan ja korostaa sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan sekä kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhanvälityksen yhteensovittamista. Siviilikriisinhallinnan keinoja voidaan hyödyntää Välimeren kriisin ratkaisemisessa.

2.3. Kansalliset toimet

2.3.1 Yleisiä toimia

- Sisäministeriössä toimii asiantuntijaryhmä, joka johtaa turvapaikanhakijoiden määrän nopeasta kasvusta syntyneitä tilannetta Suomessa. Ryhmä toimii yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Ryhmän tehtävänä on ylläpitää tilannekuvaa maahanmuuton kokonaisuudesta, päättää toimenpiteistä ja sopia johtamisjärjestelyistä poikkeuksellisessa tilanteessa. Sisäministeriön lisäksi ryhmässä on edustajat Maahanmuuttovirastosta, Poliisihallituksesta, Rajavartiolaitoksesta, Suojelupoliisista ja ulkoasiainministeriöstä.
- Kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoisesti maahanmuuttoon liittyviin toimenpiteisiin edistetään. Pelkästään viranomaisvoimin ei tilannetta ratkaista. Tarvitsemme kansalaisyhteiskunnan apua.
- Hallitusohjelmakirjauksen mukaan osallistuminen YK:n tai EU:n terroristijärjestöksi luokitellun organisaation toimintaan kriminalisoidaan.
- Toukokuussa 2015 oikeusministeriö julkaisi arviomuiston, jonka mukaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 2178 (2014) ja uuden Euroopan neuvoston lisäpöytäkirjan (2015) perusteella on lisäksi kriminalisoitava matkustaminen ulkomaille terrorismirikoksen tekemistä varten ja tällaisen matkustamisen rahoittaminen.
- Ulkomaalaiselle määrätyn maahantulokiellon rikkomisen seuraamuksena tulisi olla mahdollisesti myös vankeusrangaistus kuten muissa Pohjoismaissa.
- Laivayhtiöiden tulee tarkistaa lipunmyynnin yhteydessä Suomen maahantuloon tarvittavat asiakirjat samaan tapaan kuin lentoliikenteessä.
- Aktiiviseen keinovalikoimaan otetaan Schengenin sisäraajatarkastukset, mukaan lukien väliaikaiset pistotarkastukset.
- Tiedottamalla viestitään lähtömaihin Suomen mahdollisista maahanmuuttopolitiikan muutoksista.
- Tehdään vertailuja muiden maiden maahanmuutto- ja kotouttamiskäytäntöihin.
- Luodaan ja ylläpidetään maahanmuuttoon liittyvää poikkihallinnollista tilannekuvaa.
- Viestitään maahanmuuton haasteista ja mahdollisuuksista avoimesti.
- Suojelupoliisin resursseja vahvistetaan terrorismin torjumiseksi.

2.3.2 Vastaanotto ja käsittelyprosessit

- Maahanmuuttovirasto on lisännyt vastaanottokeskusten majoituskapasiteettia koko kesän ajan. Vuoden 2014 lopun n. 2 700 paikasta kapasiteettia on nostettu yhteensä 5 061 majoituspaikkaan, minkä lisäksi hätämajoituskapasiteettia on 840 paikan verran.
- Toiminnassa olevat vastaanottokeskukset ovat täynnä ja niiden laajenemisvara on käytetty. Maahanmuuttovirasto selvittää koko ajan useiden eri puolilla Suomea olevien kohteiden sopivuutta vastaanottotiloiksi. Suomen Punaisen Ristin (SPR) kanssa tehdään tässä tiivistä yhteistyötä. Myös Senaatti-kiinteistöt on kartoittanut sopivia tyhjillään olevia tiloja. ELY-keskuksia on niin ikään pyydetty selvittämään käytettävissä

olevia tiloja vastaanoton järjestämiseksi erityisesti laajamittaisen maahantulon tilanteessa.

- Poliisi ja Maahanmuuttovirasto ovat yhteistyössä tehostaneet turvapaikkahakemusten seurantaa turvapaikkaprosessin alkuvaiheessa. Virasto pyrkii tekemään perusteettomiin hakemuksiin nopeasti kielteiset päätökset ja poliisi panostaa palauttamisen tehokkuuteen, jotta käsittelyajat eivät houkuttele jättämään turhia hakemuksia. Syyskuun alussa Maahanmuuttovirastossa aloitti 30 uutta työntekijää turvapaikkahakemusten käsittelijöinä. Lisäksi Maahanmuuttovirastoon ollaan rekrytoimassa 70 ja poliisille 50 uutta käsittelijää. Hakemusten nopea käsittely on inhimillisin ja kustannustehokkain tapa hoitaa asiaa.
- Hakijamäärän kasvu näkyy selvästi poliisin suorittamien turvapaikkatutkintojen määrissä. Avointen turvapaikkatutkintojen määrä on lisääntynyt merkittävästi. Poliisi on tällä hetkellä panostanut erityisesti turvapaikkahakemusten ja hakijoiden rekisteröintiin. Poliisin suorittamien maastapoistamisten määrän arvioidaan nousevan merkittävästi.
- Vapaaehtoisen paluun merkitys korostuu. Vapaaehtoisen paluun järjestelmä vakiinnutettiin kuluneen kesän aikana ja on erittäin tärkeää, että mahdollisimman moni hakija - erityisesti kielteisen päätöksen saanut - ohjautuu tähän järjestelmään. Vapaaehtoinen paluu on poliisin suorittamaa maastapoistamista kustannustehokkaampaa, minkä vuoksi järjestelmän resurssit on turvattava. Vapaaehtoinen paluu on lisäksi mahdollista jo ennen maastapoistamispäätöstä.
- Sisäministeriö selvittää yhdessä oikeusministeriön kanssa turvapaikanhakijalle annettavan oikeusavun saatavuuteen liittyvät käytännön ongelmat. Nykyinen käytäntö on hidastanut erityisesti turvapaikkapuhuttelujen tekemistä. Samalla selvitetään, onko tarvetta lainsäädännön muuttamiseen.
- Sisäministeriössä on käynnissä yhdistetty selvitys- ja säädöshanke, jossa arvioidaan ja valmistellaan ulkomaalaislupa-asioiden ja tiettyjen turvapaikkamenettelyyn kuuluvien tehtävien siirtoa poliisilta ja Rajavartiolaitokselta Maahanmuuttovirastolle. Turvapaikkamenettelyn osalta tavoitteena on koko turvapaikkaprosessin tehostaminen turvapaikkahakemuksen vastaanottamisesta kielteisen päätöksen saaneen turvapaikanhakijan palauttamiseen.
- Sisäministeriö käynnistää syksyllä myös muita ulkomaalaislakiin liittyviä lainsäädäntöhankkeita hallitusohjelman kirjausten mukaisesti. Perheenyhdistämisen kriteereitä tiukennetaan EU:n perheenyhdistämisdirektiivin mukaisesti. Esillä on ollut muun muassa niin sanotun toimeentuloedellytyksen laajentaminen nykyisestään.
- EU:n ulkopuolelta tulevien törkeisiin rikoksiin syyllistyneiden, rikoksen uusijoiden ja yleiselle järjestykselle vaarallisten henkilöiden maasta poistamista nopeutetaan.
- Turvapaikkamenettelyn kokonaisprosessin osalta on tärkeää, että turvapaikkapäätöksistä ja maastapoistamispäätöksistä tehdyt valitukset käsitellään joutuisasti. Tuomioistuinkäsittelyn aikana aiheutuvien kustannusten ja toisaalta myönteisen päätöksen saaneiden henkilöiden pikaisen kotouttamistoimenpiteiden käynnistämisen johdosta olisi tärkeää saada lyhennettyä käsittelyaikaa tuomioistuimissa. Tämä edellyttää tarpeellisia lisäresursseja tuomioistuimille kasvavien asiämäärien vuoksi.
- Kustannusten hillitsemiseksi avustajien kelpoisuusvaatimuksia on syytä rajata ja samalla huolehtia siitä, että oikeusapua tarjoavat avustajat saadaan valvonnan piiriin. Tämä voitaisiin toteuttaa kumoamalla ulkomaalaislain 9 §:n 2 momentti, jolloin sovellettaviksi tulevat oikeusapulain yleiset säännökset avustajien kelpoisuusvaatimuksista.

- Nykyisessä tilanteessa tulee selvittää mahdollisuus ottaa uudelleen käyttöön suullinen yleinen oikeudellinen neuvonta, joka mahdollistaa myös yleistä keskustelua turvapaikanhakijoiden kanssa. Tämä vähentää varsinaisen oikeusavun tarvetta ja toisaalta ohjaa hakijoita pätevimmillä avustajille ja näin hillitsee oikeusapukustannusten kasvua.
- Oikeusavun palkkioasetuksen muuttamista on tarpeen selvittää sen mahdollistamiseksi, että turvapaikka-asioille määriteltäisiin kiinteä taksa eikä palkkiota maksettaisi tuntiveloituksen perusteella. Lisäksi oikeusministeriö selvittää yhdessä sisäministeriön kanssa mahdollisuutta järjestää turvapaikanhakijoiden niin sanottu ulkoprosessuaalisen vaiheen oikeusapu muutoin kuin oikeusapulainsäädännön nojalla esimerkiksi erillisenä hankintana. Vaihtoehtona on myös oikeusavun tarveharkinnan tiukentaminen.
- Turvapaikka-asioden osalta tulisi harkita seuraavia lainsäädäntötoimenpiteitä: 1) jakaminen hallinto-oikeuksien kesken (nyt keskitetty Helsingin hallinto-oikeuteen), 2) Ulkomaalaisrekisteriin käyttö- ja tietojensaantioikeudet hallinto-oikeuksille ja KHO:lle, 3) KHO:n osalta nopeutettujen turvapaikka-asioden ratkaisukokoonpanon keventäminen (tällä hetkellä kolmijäsenisessä kokoonpanossa) ja 4) varsinaisten turvapaikka-asioden säätäminen kiireellisiksi.
- Tehokas turvapaikkaprosessi edellyttää myös tehokasta turvapaikkapäätösten tiedoksiantoa ja maastapoistamista. Mitä nopeammin maastapoistamispäätökset saadaan pantua täytäntöön, sen tehokkaampaa maastapoistaminen on. Tehokkaalla maastapoistamisella on myös tehokas ennalta estävä vaikutus. Suomessa maastapoistaminen on ollut tehokasta, ja tehokkuuden säilyttäminen edellyttää tarpeelliset lisäresurssit poliisille kasvaneen hakijamäärän johdosta.

2.3.3 Sosiaaliturva

- Kansainvälistä suojelua hakevan tai tilapäistä suojelua saavan henkilön oikeuksista sosiaali- ja terveydenhuoltoon turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajalta säädetään sisäministeriön toimialaan kuuluvassa lainsäädännössä. Vastaanottokeskus vastaa näistä kustannuksista. Turvapaikanhakijoille maksettava vastaanottoraha on kuitenkin kytköksissä toimeentulotuen määrään. Vastaanottoraha on tällä hetkellä 30% pienempi kuin yleinen toimeentulotuki, koska turvapaikanhakija saa majoituksen ja perusterveydenhoidon vastaanottokeskuksen toimesta. Käynnistetään välittömästi STM:n ja SM:n yhteistyönä selvitys, jonka päämääränä on vastaanottorahan tason laskeminen.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita kehitetään, jotta turvataan asiakaslähtöisten ja laadukkaiden palvelujen saatavuus kaikille, mukaan lukien maahanmuuttajat. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten hyvinvointia ja terveyttä edistetään kehittämällä heille soveltuvia mielenterveyttä tukevia palveluja ja toimia EU-rahoituksen turvin.
- STM selvittää kärkihankkeena hallituskauden aikana asumisperusteisen sosiaaliturvan kohdentumista kansainvälisissä tilanteissa. Osana tätä laaditaan riippumaton selvitys maahanmuuton kustannuksista ja vaikutuksista yhteiskuntaamme sisältäen vaikutukset turvallisuuteen.
- Selvitetään pikaisesti, voidaanko sosiaaliturvajärjestelmät muuttaa siten, että myönteisen oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat eivät kuulu asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, vaan heillä on oma kotouttamisjärjestelmä.

- Oman järjestelmän mahdollisesti toteutuessa määritellään kotouttamisjärjestelmän sisälle eri tukien myöntämisen perusteet muun muassa sen mukaan, kauanko henkilö on asunut yhtäjaksoisesti Suomessa. Kotouttamisjärjestelmässä tukien tasot ovat lähtökohtaisesti alhaisempia kuin nykyisessä asumisperusteisessa järjestelmässä.
- Muun muassa työvoimaviranomaisille harkitaan asetettavaksi ilmoittautumisvelvollisuus, jotta voidaan varmistua, ettei henkilö tosiasiallisesti oleskele muualla ja nosta samalla tukia.
- Viranomaisten välistä tiedonvaihtoa tulee vahvistaa ja ulkomaalaisen pitkittyneeseen sosiaaliturvaan turvautumisesta on säädettävä ilmoittamisvelvollisuus Maahanmuuttovirastolle.
- Seurataan Suomen lähimaiden toimintaa suhteessa maahanmuuttajille annettaviin etuuksiin.

2.3.4 Kotouttaminen

- Turvapaikkatutkinnan jälkeen tarvitaan merkittävää poliittista tukea kuntapaikkojen varmistamiseen ja taloudellista lisäresursointia kotoutumistoimenpiteiden järjestämiseen.
- Kotoutumisen keskeisiä elementtejä ovat nopea pääsy kielikoulutukseen ja muihin kotoutumista tukeviin toimenpiteisiin, ja siitä aikuisen maahanmuuttajan kohdalla eteneminen oman toimeentulon hankkimiseen työn tai yrittämisen kautta.
- TE- toimistoissa on varauduttava lisääntyviin asiakasmääriin ja varmistettava, että myös maahanmuuttaja-asiakkaille on tarjolla pääsy palvelutarpeensa mukaisiin palveluihin.
- Työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi kotoutumislain mukaisesti ministeriöiden toimia kotoutumisen edistämiseksi. Kukin ministeriö määrittelee vastuullaan olevat toimenpiteet ja niihin tarvittavat resurssit ja ne kirjataan valtioneuvoston vahvistamassa valtion kotouttamisohjelmassa. Ohjelman valmistelu vuosille 2016 - 2019 on aloitettu. Muiden keskeisten kumppaneiden (kunnat, työmarkkinajärjestöt, maahanmuuttajien yhteisöt ja järjestöt, uskonnolliset yhteisöt, kansalaisjärjestöt, elinkeinoelämän edustajat) sitouttamiseksi valmistellaan lisäksi kotouttamisen kumppanuusohjelma.
- On myös varmistettava, että kaikki myönteisen oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat osallistuvat kotouttamistoimiin. Tätä ei voida jättää henkilön itsensä päätettäväksi vaan viime kädessä tämä on asetettava erilaisten sosiaaliturvamuotojen ehdoksi.
- Tukijärjestelmän on oltava aktiiviva ja edistettävä integraatiota yhteiskuntaan. Käytännössä ensivaiheessa tämä tarkoittaisi osoitusta aktiivisesta kielienopiskelusta. Kielitestien läpäisyllä on mahdollisuus saada kielibonus. Lisäksi veloitetaan osallistumaan työllisyyden edistämiseen tähtääviin toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi työharjoittelun luonteiseen yleishyödylliseen työhön esimerkiksi kunnissa.
- Vastaanottokeskuksissa on järjestettävä riittävästi suomen/ruotsin kielen opetusta.
- Maahanmuuttajien innovaatio- ja yrittäjyyspotentiaali pyritään saamaan paremmin käyttöön.
- Osana "nollatoleranssi rasismille" -hallitusohjelman kirjausta kiinnitetään huomiota etnisten ryhmien välisiin suhteisiin.
- Edistetään keskustelua ja dialogia eri kulttuurien ja uskontojen sisällöstä muun muassa yhteistyössä eri uskontokuntien kanssa.